

'Het lammetje in 't groen' en 'Pas buiten' vrijwel een aaneengesloten rij. Aan de Coolsingel volgden daarop 'De halve maan', 'De papegaai', 'De volle maan', 'Het anker' en 'De haas'. Aan de buitenkant van de Goudsevest hadden reeds in 1839 tuinaanleg en nieuwe bebouwing verstorend gewerkt, maar tussen de Jodenlaan (de latere Schoolstraat, die van de Goudsesingel naar het Van Alkemadeplein liep) en de Goudseweg sloten toch nog drie blekerijen aaneen: 'De dubbele gieter', 'De witte roos' en 'De blauwe druif'. Geheel ongerept was in 1839 echter nog de kade tussen Goudseweg en Oostpoort. Dit was de eigenlijke Oostsingel ⁴⁶). Daar vormden 'Het stuivertje', 'De eendragt', 'De rijzende zon', 'Het Engelsche wapen', 'Oud lammetje in 't groen', 'De witte leeuw', 'Het wapen van Rotterdam', 'Het jonge lam in 't groen' en 'De star' nog een gesloten front. Dáár, aan die Oostsingel handhaafde zich dan ook het langst de baad- en zwempraktijk: het was er immers nog zo landelijk en de politie zal er zich maar zelden vertoond hebben.

Tegen 1860 kwam daar allemaal verandering in tengevolge van het Waterproject en het eerste stadsuitbreidingsplan (na het beperkte Weena-complex) buiten de vesten. Dit schiep brede hoofdstraten dwars door de oude buitenwijken van lanen met theetuinen, warmoezerijen en blekerijen, namelijk van west naar oost Kortenaerstraat, Witte de Withstraat, Van Oldenbarneveltstraat, Aert van Nesstraat, Jonker Fransstraat en Hugo de Grootstraat. De theetuinen wáren al prijsgegeven en nu ruimden ook de warmoezerijen en blekerijen in snel tempo het veld. Het proces culmineerde in de jaren 1866-1868. Toen werd tussen de oude Wafellaan en de nog zo geheel rustieke Lange Warande de Veemarkt aangelegd. Bouwspeculanten namen hun kansen waar en creëerden een Eleonorastraat, een Oosterstraat en een Willemsstraat, allemaal, evenals de brede Hugo de Grootstraat, uitlopend op die Oostsingel, waaraan geleidelijk een gesloten bebouwing met woonhuizen ontstond. Wat tot voor kort 'buiten' was, één stuk Arcadië zonder bestrate wegen, werd een stratencomplex en daar stuitte het voortzetten van een baad- en zwempraktijk, die gewoonlijk werd beoefend in de costumering van vóór de zondeval, op bezwaren. Zeker hebben de omwoners bij de politie geklaagd over de ervan ondervonden last en sommigen allicht over openbare schennis der eerbaarheid: het was een preutse tijd, waarin het ver-